

La inclusió social a les Illes Balears SITUACIÓ I REPTES

**Document de conclusions
I Jornades Sobre Inclusió Social
Novembre 2006**

L'EAPN -ILLES BALEARS. XARXA PER LA INCLUSIÓ SOCIAL

L' **EAPN**- Illes Balears. Xarxa per la inclusió social és una xarxa d'entitats socials constituïda a les Illes Balears el dia 18 de maig de 2005. Actualment formen part d'aquest organisme les següents entitats:

- CREU ROJA ILLES BALEARS
- REAS BALEARS
- GREC
- CÀRITAS MALLORCA
- IReS
- COOPERATIVA JOVENT
- FUNDACIÓ PATRONAT OBRER
- INTRESS
- PROBENS

El motiu de la seva creació fou doble. Per una banda la necessitat urgent d'associar-se per tal de treballar conjuntament a favor de la inclusió social de diferents col·lectius en el marc de les Illes Balears. I per altra, la oportunitat i la importància de formar part d'una xarxa més àmplia i d'àmbit europeu, l'EAPN (European Anti Poverty Network), dedicada a la lluita contra la pobresa i l'exclusió social i integrada per 18 xarxes estatals i 27 organitzacions europees. Aquesta xarxa és un interlocutor de les ONG considerat per les administracions en l'àmbit de la Unió Europea i està implantada en els diferents estats membres. A l'Estat Espanyol el seu representant és la Red Europea de Lucha contra la Pobreza y la Exclusión Social (EAPN-ES). Alhora, aquest organisme també es vertebrava mitjançant la representació dels diferents territoris de l'estat, com és el cas de l'EAPN -Illes Balears

De manera molt resumida, els objectius d'aquesta xarxa són, entre altres:

- Promoure i millorar l'eficàcia i eficiència de les accions de lluita contra la pobresa i l'exclusió social a les Illes Balears.
- Col·laborar en la definició de les polítiques que directament o indirectament incideixen en el fenomen de la pobresa i en el disseny dels programes de lluita contra la mateixa i l'exclusió social.
- Servir de nexa d'unió entre els seus membres, amb la finalitat de mantenir contactes, intercanvis d'experiències i informació, unitat i suport mutu davant problemes comuns, podent-se dotar dels mitjans d'expressió i comunicació necessaris.
- Col·laborar amb les distintes administracions, amb la finalitat de participar en espais de debat i planificació així com plantejar iniciatives vinculades a les finalitats estatutàries.

índex

1.- METODOLOGIA D'ELABORACIÓ DEL DOCUMENT	4
2.- MARC CONCEPTUAL DE L'EXCLUSIÓ	5
Pobresa	
Exclusió social	
Vulnerabilitat	
Tercer sector d'acció social	
Pla estratègic del tercer sector	
3.- DIAGNÒSTIC I SITUACIÓ DE L'EXCLUSIÓ SOCIAL I DE LES POLÍTIQUES D'INCLUSIÓ	6
3.1.- Dades de pobresa i d'exclusió social	6
3.1.1.- Pobresa i exclusió social a l'Estat espanyol	
3.1.2.- Pobresa i exclusió social a les Illes Balears	
3.2.- Situació del tercer sector d'acció social	7
3.2.1.- Visió	
3.2.2.- Missió	
3.2.3.- Pla estratègic del Tercer Sector d'acció social	
3.2.4.- Necessitats del tercer sector	
3.3.- Les polítiques d'inclusió en el nou mil·lenni	8
3.3.1.- Introducció: la importància de la planificació	
3.3.2.- Polítiques d'inclusió a la Unió Europea	
3.3.3.- Polítiques d'inclusió a l'Estat espanyol	
Àmbit institucional	
El Mètode Obert de Coordinació (MAC)	
Àmbit associatiu	
3.3.4.- Polítiques d'inclusió a les Illes Balears	
Àmbit autonòmic	
Àmbit insular	
Àmbit local (Ajuntament de Palma)	
4.- PROPOSTES	11
4.1.- De cara al tercer sector	
4.2.- De cara a les administracions públiques	
4.3.- Altres propostes	
5.- REFLEXIONS FINALS	13
• Des d'una perspectiva crítica:	
• Des d'una perspectiva autocrítica:	
• I per acabar...	
6.- ANNEX: CONCLUSIONS DEL PANELL D'EXPERIÈNCIES A LES ILLES BALEARS	16
7.- EAPN-ILLES BALEARS: QUÈ FEIM?	17

L'EAPN – Illes Balears, Xarxa per la inclusió social amb el Departament de Filosofia i Treball Social de la UIB vàrem organitzar aquestes I Jornades sobre Inclusió Social a les Illes Balears. Per una banda la intenció fou aprofundir sobre la realitat de l'exclusió social i, per altra, aconseguir la participació a unes jornades on es poguessin trobar els i les professionals en actiu, amb més o menys anys d'experiència i estudiants amb ganes de fer feina en aquest camp.

Una altra idea important de la qual es va partir per dissenyar el programa fou combinar aspectes teòrics amb pràctiques contrastades per tal d'aprofundir en la construcció d'un mateix llenguatge i criteris a l'hora d'analitzar la realitat social, partint de la realitat en l'àmbit nacional i anant concretant cap a les Illes. En referència a aquest darrer punt eren molt importants els tallers de treball per recollir les aportacions dels professionals que treballen dins aquest àmbit.

Des d'aquestes línies volem fer una menció especial als suports que vàrem rebre; a la Universitat de les Illes Balears, a Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals del Govern de les Illes Balears i a la Caixa de Colònia. A tots per haver fet possible poder comptar amb la infraestructura adequada i amb un grans professionals a les Ponències i Taules del seminari.

Sessió inaugural de les I jornades sobre Inclusió Social

A més hem de donar les gràcies a tots els i les professionals i estudiants que varen assistir a les Jornades. Ni les més bones previsions feien pensar que tindríem a les Jornades tal quantitat d'inscripcions. Ens va sorprendre i ens il·lusiona pel futur saber que hi ha tanta gent amb ganes de fer feina en el marc de la Inclusió Social i esperem que aquestes Jornades siguin una passa endavant perquè mitjançant l'EAPN o un altre xarxa social, puguem continuar treballant per millorar la situació de les persones que atenem.

PROGRAMA I JORNADES SOBRE INCLUSIÓ SOCIAL

• Inauguració:

- Hble. Sra. Maria Rosa Puig (Consellera de Presidència i Esports del Govern de les Illes Balears),
- Excm. Dra. Francesca Salvà Mut. Vicerectora de la UIB,
- Sr. Carles Susias (President de l'EAPN – España) i
- Sra. Marta Soler (Presidenta de l'EAPN – Illes Balears).

• Situació i Actuacions contra la Pobresa i l'Exclusió Social:

- Sra. Marta Fernández Prat (Professora titular de la UAB). "La pobresa i l'exclusió social a les Comunitats Autònomes de l'Estat Espanyol".
- Sra. Fernanda Caro (Professora de Treball Social de la UIB). "Actuacions i mesures de lluita contra la pobresa i l'exclusió: la planificació estratègica".

• El Pla Estratègic del Tercer Sector

- Sr. Jordi Tudela (Membre de la Taula del Tercer Sector de Catalunya)
- Sr. Fernando del Rosario (Membre de la Plataforma d'ONGs d'acció Social).

• Els Plans d'Inclusió Social a Espanya i a les Illes Balears:

- Sr. José M. Morales (Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales).
- Il·lma. Sra. Pilar Mir (Directora General de Serveis Socials del Govern de les Illes Balears).
- Hble. Sr. Antoni Serra (President de S'Institut de Serveis Socials i Esportius del Consell de Mallorca).
- Il·lma. Sra. Margalida Ferrando (Regidora de Benestar Social de l'Ajuntament de Palma).

• Situació de l'Exclusió Social a les Illes Balears

- Sra. Mª Antònia Carbonero (Professora de Sociologia, UIB. Observatori Social de les Illes Balears, OSIB). "Àrees de vulnerabilitat, zones d'atenció preferent i participació".
- Sr. Jordi López (Membre de l'EAPN Illes Balears). "Informe i qüestionari a col·lectius en risc d'exclusió elaborat per l'EAPN Illes Balears"

• Panell D'Experiències a les Illes Balears

- Casal Petit. ONG dedicada a la prostitució (Palma de Mallorca).
- Sindicat. Projecte Barris del Món – Joves i desenvolupament comunitari (Barri de Son Roca – Palma de Mallorca).
- Fòrum III Mil·lenni. Projecte d'habitatge (Menorca).

• Tallers de Treball

- Ocupació i Accés als recursos.
- Prevenció dels riscos d'exclusió
- Actuació a favor de les persones més vulnerables.
- Mobilització de tots els agents.

1.- METODOLOGIA D'ELABORACIÓ DEL DOCUMENT

El present document sorgeix d'un procés d'elaboració i reflexió posterior a la celebració de les I Jornades sobre inclusió social a les Illes Balears desenvolupat per part dels diferents professionals de les entitats de la Xarxa per la Inclusió Social-EAPN Illes Balears.

El seu contingut a vegades respon a reproduccions fidels del que es va dir a les jornades, i a vegades són resums i interpretacions dels temes tractats. El seu objectiu és estructurar les ponències presentades,

així com les idees aportades als tallers per professionals desenvolupats en el marc de les jornades.

En qualsevol cas, EAPN-Illes Balears confia que el present contribueixi al desenvolupament dels objectius de les I Jornades sobre inclusió social a les Illes Balears d'aprofundir en la realitat de l'exclusió social.

El document està estructurat en quatre apartats i un annex:

- Marc conceptual de l'exclusió: inclou les definicions de pobresa, exclusió social i vulnerabilitat, així com del tercer sector d'acció social i el seu pla estratègic.
- Diagnòstic i situació de l'exclusió social i de les polítiques d'inclusió: inclou la descripció de les situacions de pobresa i exclusió social a l'Estat espanyol i a les Illes Balears, la situació del tercer sector d'acció social a Espanya, i les polítiques d'inclusió en diferents àmbits geogràfics des de la Unió Europea a les Illes Balears.
- Propostes de cara a la definició de polítiques d'inclusió social, orientades tant cap al propi sector, com cap a les administracions públiques i altres propostes de cara a la societat en general.
- Reflexions finals de les I Jornades sobre inclusió social a les Illes Balears.
- Annex de conclusions del pannel d'experiències a les Illes Balears, en relació al fenomen de la prostitució, als joves i desenvolupament comunitari i del dret a l'habitatge.

Vista dels assistents a la sessió inaugural de les jornades

2.- MARC CONCEPTUAL DE L'EXCLUSIÓ

Un dels principals continguts de les jornades fou la conceptualització adequada dels mots que envolten tot el tema de l'exclusió. Reproduïm a continuació un resum de les definicions dels conceptes principals:

Pobresa

La definició de pobresa es basa en criteris d'ingressos econòmics. Així, parlem de pobresa moderada o relativa quan els ingressos es situen per sota del llindar del 60% de la mitjana d'ingressos (o del 50% per a altres fonts), i de pobresa severa quan els ingressos es troben per sota del 25% de la mitjana d'ingressos.

Exclusió social

Arran de les transformacions econòmiques, sociodemogràfiques i culturals que s'han produït en aquests darrers 20 anys sorgeix el concepte d'exclusió social, com a fenomen que va més enllà de la pobresa englobant a tots els àmbits de la persona els quals conformen els diferents factors de vulnerabilitat:

- **Econòmic:** dins l'àmbit econòmic existeixen tres factors essencials d'exclusió, la pobresa, les dificultats financeres de la llar i la dependència econòmica de la protecció social.
- **Laboral:** inclou les condicions d'ocupabilitat de les persones, així com la vulnerabilitat social derivada de les condicions de treball.
- **Formatiu:** contempla l'accés al sistema educatiu i el capital formatiu que tenen les persones.
- **Sociosanitari:** inclou l'accés als serveis bàsics de salut i l'estat de salut i les seves relacions amb les condicions de vida i de treball.
- **Residencial:** contempla a més de les condicions de l'habitatge els aspectes més vinculats a l'entorn.
- **Relacional:** a més de les xarxes familiars de suport, es té en compte els suports i xarxes socials de proximitat.
- **Ciutadania i participació:** contempla la manca d'accés als drets de ciutadania i la privació de determinats drets polítics i socials.

Vulnerabilitat

Els conceptes d'exclusió i vulnerabilitat tenen en comú que es refereixen a múltiples dimensions i factors que obstaculitzen la integració social, els quals són dinàmics i tendeixen a ser acumulatius, implicant relacions de poder que generen processos d'estigmatització. Però es diferencien en que l'exclusió suposa una espiral negativa que implica necessitat d'acompanyament social específic, i la vulnerabilitat es refereix al risc d'exclusió.

Tercer sector d'acció social

El Tercer Sector d'Acció Social és l'àmbit format per entitats privades de caràcter voluntari i sense ànim de lucre, que sorgides de la lliure iniciativa ciutadana funcionen de forma autònoma i solidària, tractant mitjançant accions d'interès general d'impulsar el reconeixement i l'exercici dels drets socials, d'assolir la cohesió i la inclusió social en totes les seves dimensions i d'evitar que determinats col·lectius socials quedin exclosos d'uns nivells suficients de benestar.

Pla estratègic del tercer sector d'acció social

El pla estratègic del tercer sector d'acció social és un document elaborat l'any 2005 amb el consens de més de 70 entitats socials de l'Estat Espanyol en el qual es recull la definició de Tercer Sector d'acció social, la seva missió, visió, valors fonamentals, objectius estratègics i línies d'actuació.

El Pla Estratègic del Tercer Sector d'Acció Social es basa en els valors següents:

- Recerca de la justícia social
- Igualtat
- Inclusió
- Solidaritat
- Participació social
- Transformació social

Taller sobre Ocupació i accés als recursos

3.- DIAGNÒSTIC I SITUACIÓ DE L'EXCLUSIÓ SOCIAL I DE LES POLÍTIQUES D'INCLUSIÓ

3.1.- Dades de pobresa i d'exclusió social

En el món existeixen 2.700 milions de persones que viuen amb menys de dos dòlars diaris, i 72 milions de ciutadans europeus es troben per sota del llindar de pobresa. A Espanya, gairebé 8 milions de persones es troben en situació de pobresa relativa.

3.1.1.- Pobresa i exclusió social a l'Estat espanyol

El fenomen de l'exclusió social no es manifesta homogèniament al territori espanyol, sinó que té unes altres dimensions i característiques a cada Comunitat Autònoma donat que les característiques socials, demogràfiques, territorials i polítiques són diferents.

En un estudi realitzat des de l'equip d'exclusió social de l'IGOP (Institut de Govern i Polítiques Públiques) es va sobreposar la situació d'exclusió social de cada Comunitat Autònoma als Règims de Benestar que cadascuna d'elles desplegava. A partir d'aquí s'establiren 4 tipologies:

- a) Les CCAA amb elevat risc d'exclusió i elevada cobertura: Extremadura
- b) Les CCAA amb elevat risc d'exclusió i poca cobertura: Andalusia, Canàries, Castella la Manxa, Castella Lleó, Múrcia, Ceuta, Melilla i Comunitat Valenciana.
- c) Les CCAA amb menys risc d'exclusió i poca cobertura: Astúries, Catalunya, Madrid, Aragó, La Rioja, Illes Balears i Cantàbria.
- d) Les CCAA amb menys risc d'exclusió i elevada cobertura: Navarra i País Basc.

La situació d'inclusió i exclusió té a veure en com es combinen, com interaccionen ambdues vessants: els factors d'exclusió, amb els règims de benestar social. La comparació de les diferents comunitats, hauria de permetre poder avançar una mica més en la lluita contra l'exclusió social a tot el territori espanyol.

3.1.2.- Pobresa i exclusió social a les Illes Balears

Diferents institucions de les Illes Balears han analitzat la realitat de la pobresa a les Illes Balears a partir dels

Taller sobre Actuació a favor de les persones més vulnerables

ingressos econòmics. Així, s'ha estimat el nombre de llars i persones que es troben per sota del llindar del 60% o del 50% de la mitjana d'ingressos, així com per sota del 25% de la mitjana d'ingressos, a fi de recollir les dades de pobresa relativa o moderada i de pobresa absoluta respectivament:

- Memòria del Consell Econòmic i Social 2005: el 9% de les llars de les Illes Balears es troben en situació de pobresa relativa (consum equivalent inferior al 50% de la mitjana de les llars).
- Informe Econòmic i Social de les Illes Balears 2005, del Centre de Recerca Econòmica: el 15,2% de la població de les Illes Balears es troba per davall del llindar de pobresa (el llindar de pobresa es situa en el 60% de la mitjana d'ingressos per persona)
- Enquesta de salut de les Illes Balears (2001):

Però a partir de dades econòmiques exclusivament no es poden analitzar els diferents factors de vulnerabilitat que conformen el fenomen multidimensional de l'exclusió social. A les Illes Balears no disposam d'estudis globals que analitzin les situacions d'exclusió social a partir d'aquests factors de vulnerabilitat.

POBRESA A LES ILLES BALEARS SEGONS INGRESSOS ECONÒMICS

	Nombre de llars	% sobre el total de llars a Balears	Nombre de persones	% sobre total de la població
Llindar del 60%	58.155	22'8%	181.978	20'71%
Llindar del 50%	34.566	13'8%	109.943	12'51%
Llindar del 25%	6.872	2'5%	20.146	2'29%

L'anàlisi de l'exclusió i la vulnerabilitat es pot fer a partir d'indicadors sintètics, de l'estudi integral d'unitats territorials bàsiques i dels diagnòstics participatius. Superposant els mapes dels diferents indicadors de vulnerabilitat obtindrem les àrees vulnerables, com a zones on es concentren diferents factors de vulnerabilitat. Les àrees vulnerables es concentren als centres històrics, ravals, zones residencials urbanes dels anys 1960-1980, zones urbanes recents i zones turístiques.

3.2.- Situació del tercer sector d'acció social

Anomenem Tercer Sector d'Acció Social a un conjunt d'organitzacions molt diverses que donen una resposta, moltes vegades amb vocació alternativa, als diferents factors que incideixen en la pèrdua de cohesió social que es produeix en un context de grans canvis socials.

3.2.1. Visió

El Tercer Sector d'Acció Social és un espai social autònom, que treballa en la definició i extensió dels drets socials, potenciant la participació de la societat civil de manera vertebrada i coordinada, respectat pels diferents sectors i que participa activament en la definició, execució i avaluació de polítiques públiques, apostant per la transparència, participació, sensibilització, denúncia/reivindicació i eficàcia en les seves accions.

Les organitzacions del sector social estan contribuint, al costat d'altres agents socials i públics, al desenvolupament social, de forma activa, real i efectiva de cara a la creació d'una societat accessible en la defensa i extensió dels drets socials, sobretot dels grups vulnerables i exclosos, a través del foment de la participació social.

3.2.2. Missió:

Les organitzacions del Tercer Sector d'Acció Social a Espanya, tenen com a missió: Contribuir al desenvolupament social i a la vertebració de la societat civil, promovent la participació plena, la defensa de la llibertat i la igualtat, la inclusió i la cohesió social de totes les persones i grups que la integren.

3.2.3. Pla estratègic del Tercer Sector d'acció social

Els seus objectius estratègics són tres:

- 1.- Enfortir la construcció social del Tercer Sector d'Acció social
- 2.- Dotar al Tercer Sector d'Acció Social d'un marc clar d'autorregulació del conjunt de l'acció i en particular de la prestació de serveis des de les organitzacions
- 3.- Millorar el consens sobre els principis essencials de la cultura organitzativa del Tercer Sector d'Acció Social.

3.2.4. Necessitats del tercer sector

El tercer sector necessita prendre consciència com a tal ja que té la vocació de ser un legítim interlocutor de la societat en relació a les polítiques socials. Això el porta a la necessitat de mantenir una postura dinàmica i activa ja que la passivitat és complicitat. La situació actual és que hi ha entitats que formen part d'aquest sector que són més denunciadores i altres més negociadores... però no sempre es treballa en una mateixa línia; unilateralment cap organització pot fer front a situacions de pobresa i exclusió.

Taller sobre Prevenció dels riscos d'exclusió

Taula rodona sobre els plans d'inclusió social a Espanya i a les Illes Balears

Amb tot s'evidencien dos trets en relació a la situació del tercer sector:

- 1.- Tot i que hi ha una emergent i progressiva conscienciació de les entitats com a sector (en forma de xarxes, lobbies...) encara manca canalitzar aquests esforços en un mateixa direcció, que donin una veritable consciència de Tercer Sector, operatiu i funcional, per tal de establir un diàleg de la societat civil amb l'administració.
- 2.- No hi ha un mateix marc d'actuació sota el qual les entitats puguin actuar conjuntament.
- 3.- Les entitats socials es veuen obligades sovint a desenvolupar-se en mitjans hostils, amb restriccions que impedeixen l'adquisició d'autonomia necessària per adquirir els seus objectius d'integració i cohesió social.

Aquests tres fets debiliten el diàleg civil i no ajuden a consolidar el paper del tercer sector com a legítim interlocutor de la societat en relació a les polítiques socials.

Les entitats socials hem de treballar en equip i consensuar un discurs i una terminologia comú enfront a aquestes situacions, de manera que ens entenguem i les Administracions ens puguin entendre. Hem de deixar de banda els interessos individuals de cada entitat i ser capaços de treballar en comú.

3.3.- Les polítiques d'inclusió en el nou mil·lenni

3.3.1.- Introducció: la importància de la planificació

La importància de la planificació s'evidencia des del moment en que parteix d'una realitat analitzada que ens permet tenir una visió global de context en el qual intervenim, que tracta de dissenyar un camí que pugui ser recorregut el que suposa apropar i determinar el futur, establir passes precises per assolir objectius proposats, essent una forma de graduar la utopia i permet adaptar-se al medi i a la situació.

La planificació implica també la existència d'un procés col·lectiu d'avanç, instaurar mecanismes d'implicació dels destinataris, rompre la resistència al canvi i establir un compromís amb l'execució del canvi.

Taller sobre Ocupació i accés als recursos

3.3.2.- Polítiques d'inclusió a la Unió Europea Estratègies de lluita contra la pobresa:

1. **Cimera del Mil·lenni (any 2000):** 189 caps d'Estat i de Govern es comprometen a eliminar la pobresa en el món, amb l'horitzó de 2015. S'estableixen els objectius de desenvolupament del mil·lenni.

2. Estratègia europea d'inclusió social:

- Consell Europeu de Niza: Programa d'Acció Comunitària de Lluita contra l'Exclusió Social 2001-2006
- La Cimera de Lisboa (any 2000). Impuls per a l'elaboració dels Plans Nacionals d'Acció per a la Inclusió social.
- L'estratègia de Lisboa "renovada" 2005, es mantenen les set actuacions prioritàries, encara que es reformulen els seus continguts:

- Augmentar la participació al mercat de treball.
- Modernitzar els sistemes de protecció
- Abordar les desigualtats educatives.
- Eradicar la pobresa infantil.
- Garantir un habitatge digne.
- Millorar l'accés als serveis de qualitat
- Augmentar la inserció de les persones amb discapacitat, minories ètniques i immigrants

3.3.3.- Polítiques d'inclusió a l'Estat espanyol Àmbit institucional

III Plan Nacional de Acció per a la Inclusió Social del Reino de España (PNAi) 2005-2006, els seus principis rectors i prioritats són:

- Coordinació amb les mesures generals d'ocupació.
- Enfortiment de la dimensió territorial
- Participació de les persones afectades.
- Mobilització de tots els agents
- Atenció integral a persones i grups vulnerables
- Enfocament transversal i perspectiva de gènere.

Les mesures, objectius i actuacions del PNAi 2005-06 són:

Objectiu 1: Ocupació i Accés als recursos

- Mesures actives i preventives a favor de persones desocupades.
- Garantia d'ingressos i accés a recursos bàsics: salut, educació, serveis socials, habitatge, justícia.

Objectiu 2: Prevenció dels riscos d'exclusió

- Actuacions territorials
- Accions a favor de les famílies
- Accés a noves tecnologies

Objectiu 3: Actuacions a favor de les persones més vulnerables.

Majors, discapacitats, dones, joves infància, població gitana, immigrants, emigrants, persones sense llar, reclusos.

Objectiu 4: Mobilització de tots els agents.

Reforçament dels canals de participació i coordinació de les ONG's (xarxes, programes accions conjuntes) un exemple d'això és l'impuls de l'EAPN

El Mètode Obert de Coordinació (MAC)

El MAC és un procés integrat i coordinat de les polítiques de protecció social i d'inclusió social per als diferents estats membres de la Unió Europea. Els Informes Nacionals representaran un procés integrat dels treballs sobre inclusió social, pensions i salut i cures de llarga durada. L'Informe Nacional del Regne d'Espanya contempla:

- El Pla Nacional d'Acció per a la Inclusió
- L'actualització sobre l'Estratègia de Pensions
- L'assistència sanitària i Cures de llarga durada

Aquestes tres àrees presenten diferent grau de desenvolupament a l'Estat espanyol:

- L'Àrea d'Inclusió Social és la més desenvolupada (Consell Europeu de Lisboa de 2000).
- L'Àrea de pensions s'ha presentat per primera vegada amb l'Estratègia Nacional de 2005.
- L'Àrea de salut i cures de llarga durada es presenta per primera vegada en 2006.

Àmbit associatiu

A l'Estat espanyol existeix un moviment social de lluita contra l'exclusió social promogut des de la Coordinadora d'ONG per al Desenvolupament (CONGDE) amb la Campanya Pobresa Zero (www.pobrezacero.org). Més de 400 ONGD i altres actors representatius de la societat civil espanyola, en coordinació amb les organitzacions i moviments socials de més de 100 països, realitzen conjuntament una "Crida mundial d'acció contra la pobresa".

3.3.4.- Polítiques d'inclusió a les Illes Balears

Actualment les polítiques de prevenció existents a les Illes en relació als diferents factors de vulnerabilitat es troben a un nivell diferent del que es troben les polítiques d'intervenció, molt més desenvolupades. Per tant és necessari que ambdues es situïn al mateix nivell reforçant les polítiques de prevenció de situacions d'exclusió.

Àmbit autonòmic

La Direcció general de serveis socials, integrada en la Conselleria de Presidència i Esports, gestiona setze programes i línies de subvencions, sense incloure la gestió de pensions no contributives i LISMI, així com els centres base de valoracions de discapacitats, dels quals dotze són programes que tenen incidència en la situació d'exclusió social de la població:

Despesa executada i percentatge destinat a inclusió per a cada programa. Direcció General de Serveis Socials 2005			
Programa	Despesa executada MTAS i DGSS	Despesa inclusió	
		Total	%
Pla Prestacions Bàsiques Cofinançat	3.506.982,48	sense especificar	
Pla gitano Cofinançat	152.491,72	152.491,72	100%
Pla pobresa Cofinançat	119.335,98	119.335,98	100%
Programes conciliació Cofinançat	913.966,58	416.561,67	45,58%
Ca vostra Cofinançat	2.471.910,00	2.471.910,00	100%
Població reclusa	24.000,00	24.000,00	100%
Convenis integració social	445.070,39	445.070,39	100%
Renda Mínima d'Inserció (RMI)	2.700.000,00	2.700.000,00	100%
Targeta bàsica	1.567.230,00	1.567.230,00	100%
Bonus infància	1.079.500,00	1.079.500,00	100%
Escolletes 0-3	1.660.959,91	1.660.959,91	100%
Pla discapacitat Cofinançat	191.003,32	108.027,00	56,56%
Acolliment familiar	32.548,05	0,00	0
Pla gent gran Cofinançat	1.856.122,18	0,00	0
Pla 10	822.006,72	0,00	0
Pla 20	287.733,90	0,00	0
Total	17.830.861,23	10.745.086,67	60,26%
Despesa DGSS	13.413.843,90	9.331.454,54	69,57%

Aquestes actuacions responen a necessitats identificades pels diferents organismes experts en la matèria, com poden ser:

- La Renda Mínima d'Inserció
- La necessitat de tenir en compte problemàtiques concretes i situacions específiques d'exclusió que afecten a diferents col·lectius i que són uns dels elements necessaris a l'hora de lluitar contra la pobresa
- La necessitat de promoure l'escolarització 0-3 anys com un recurs amb una doble vessant: per una banda la de compensar les desigualtats educatives derivades de l'origen social tenint en compte que en l'actualitat aquest tipus d'escolarització s'estén a una part important de la població i com a recurs per a promoure l'accés de les dones a un mercat de treball integrador.

Àmbit insular

L'Institut de Serveis Socials i Esportius de Mallorca (s'Institut) és l'òrgan competent en la gestió dels Serveis Socials a Mallorca. Els seus nivells d'intervenció són:

- **Xarxa sense sostre:** les actuacions es centren en la reestructuració de la xarxa, a partir dels criteris de major o menor exigència als seus usuaris i de l'existència o no de problemàtiques de dependència i del tipus; així com en la dignificació d'espais.
- **Renda mínima d'inserció:** manteniment dels 14 programes existents i de la xarxa d'orientació.
- **Pla de prestacions bàsiques:** s'ha incrementat l'aportació de s'Institut al Pla de Prestacions Bàsiques, unificant-la amb els Serveis d'Ajuda a Domicili, i s'han establert nous criteris de distribució dels recursos econòmics als municipis.

Àmbit local (Ajuntament de Palma)

La Regidoria delegada de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma desenvolupa les polítiques d'inclusió social dins el marc de les accions previstes en el Pla contra l'exclusió social 2003-2006, del Govern de les Illes Balears. Segons aquest Pla, en matèria d'inclusió social, l'única acció que es presenta com a de responsabilitat exclusivament municipal és potenciar i reforçar la xarxa d'atenció primària com a eina principal de lluita contra l'exclusió social.

En aquest sentit, la funció de l'Ajuntament de Palma en matèria d'inclusió social és una funció primordialment preventiva i insertora, en el sentit que la seva principal missió és evitar situacions d'exclusió social. Aquesta funció es desenvolupa a través dels serveis següents:

- **Centres municipals de serveis socials (CMSS):** són el punt d'accés més immediat i el graó del sistema més proper a la ciutadania. Mitjançant un conjunt multidisciplinari de professionals (treballadors/es

socials, educadors/es, treballadors/es familiars, psicòlegs/ogues, orientadors/es laborals, personal administratiu), que ofereixen atenció social primària en el sí de la pròpia comunitat.

La infància, la joventut, la família, la gent gran, les dones, les persones amb discapacitat, les persones novingudes a Palma i les persones amb problemàtiques socials de qualsevol tipus centren les intervencions dels equips dels CMSS, els qual ofereixen informació i orientació, gestió de recursos i prestacions, actuacions de promoció grupal i comunitària, actuacions d'inserció laboral, activitats d'integració, intervenció psicosocial etc.

L'atenció es realitza de forma directa i es fonamenta, sobretot, en la personalització de l'atenció, és a dir, en l'adaptació del procés d'inserció social a la situació de cada persona i en el treball en equip i en xarxa. L'atenció individualitzada es complementa amb l'atenció grupal i comunitària. Quan les dificultats socials venen com a conseqüència de dificultats econòmiques i aquest dèficit no té vies de resolució des d'altres fórmules (sous, pensions, subsidis, etc), i sempre en el marc del pla de treball amb la persona interessada, es poden complementar les intervencions professionals amb actuacions de suport econòmic.

- **Serveis específics:** a més dels centres d'atenció primària, l'Ajuntament de Palma, que forma part de la Xarxa d'inclusió Social, compta amb el Servei d'Acolliment i Promoció Sociolaboral (SAPS) i el Servei d'Acolliment a Dones i Famílies (SADIF), que són serveis d'atenció específica a homes, dones i famílies que es troben sense allotjament com a conseqüència de situacions d'emergència social, de manca d'habitatge, manca de feina i violència de gènere. Aquests serveis no només ofereixen acolliment, sinó que també treballen la inserció laboral i la promoció social per prevenir l'exclusió social.

- Cal destacar també, que l'Ajuntament de Palma ha aprovat el Pla municipal sobre drogodependències i està elaborant el Pla municipal sobre la immigració i la convivència i el Pla municipal d'igualtat d'oportunitats de dones i homes, a més de desenvolupar accions específiques vers les persones majors i les persones amb discapacitats.

Aquests plans aborden els temes de les drogodependències, de la immigració i de la igualtat entre dones i homes des d'una perspectiva transversal, implicant distintes regidories, ja que com diu el Pla de lluita contra l'exclusió "El fet multidimensional dels processos d'exclusió fa necessari que les polítiques de lluita contra l'exclusió social s'abordin des de diferents polítiques sectorials, garantint però la coordinació per actuar amb eficàcia i eficiència".

4.- PROPOSTES *

4.1.- De cara al tercer sector

- Les polítiques d'inclusió social, a més de programes i serveis, han de comptar amb la participació de les persones destinatàries i de la societat en el seu conjunt; per tant, les organitzacions del tercer sector d'acció social tenim el repte d'organitzar i articular la participació de les persones usuàries dels nostres programes i de la societat en general.
- En la lluita contra l'exclusió existeix una divisió de tasques entre administracions públiques responsables dels programes i tercer sector d'acció social responsable moltes vegades de la seva gestió; per tant, necessitam definir quin ha de ser el nostre paper davant les administracions, ja sigui de complement o d'elaboració de propostes diferenciades a la tasca dels poders públics.
- Hem d'avançar en participació social, drets de ciutadania i drets socials; per tant, el Pla estratègic del tercer sector ha de permetre enfortir el diàleg civil i reforçar el paper del tercer sector com a legítim interlocutor de la societat en relació a les polítiques socials.
- Unilateralment cap organització pot fer front a situacions de pobresa i exclusió; per tant, és necessari que el Tercer Sector prengui consciència de sí mateix i actuï sota un mateix marc: El Pla estratègic. Aquest Pla consolida una estructura d'actuació conjunta, enforteix el Tercer Sector, el dota d'un marc d'autoregulació, i actua amb uns principis organitzatius.
- Les entitats socials hem de tenir en compte com ens veuen els organismes públics, quin missatge perceben de nosaltres, i ser capaços d'oferir no beneficència sinó bona gestió i efectivitat; per tant, hem de caminar cap a una millora de la qualitat dels serveis que prestam.
- Per definir polítiques d'inclusió integradores interessa disposar d'un diagnòstic que caracteritzi les persones usuàries objecte de la nostra tasca quotidiana des del punt de vista de les múltiples dimensions de l'exclusió social; per tant, necessitam avançar en el coneixement dels col·lectius i de les seves problemàtiques amb les quals desenvolupam la nostra tasca quotidiana, a fi de millorar la nostra intervenció social.

4.2.- De cara a les administracions públiques

- Per fer front a les necessitats dels diferents col·lectius amb els que les entitats socials del Tercer Sector treballam, és necessària l'existència de Plans d'Inclusió Social; per tant, exigim que es prioritzi per a l'any 2007 un Pla d'Inclusió Social des d'un punt de vista integral, en el qual les nostres entitats puguin participar.

- Existeix un subdesenvolupament de les polítiques de prevenció de situacions d'exclusió en relació a les polítiques d'intervenció; per tant, és necessari que reforçar les polítiques de prevenció per situar-les al mateix nivell que les polítiques de prevenció.
- En la definició de les polítiques socials de les nostres Illes, tant els sindicats com les patronals participen de la seva formulació, però no així les ONGs; per tant, les entitats socials reclamam la nostra participació en la definició de polítiques socials al mateix nivell que patronals i sindicats.
- Per millorar les polítiques d'inclusió social a les Illes Balears es fa necessari disposar d'un diagnòstic que reflecteixi la realitat en la que es troben els col·lectius en situació o risc d'exclusió; per tant, demanam a les administracions públiques que comptin amb dades objectives sobre la situació dels col·lectius d'exclusió.
- La identificació de les àrees de concentració de població vulnerable i d'atenció preferent permet prevenir situacions d'exclusió i prestar atenció a situacions d'exclusió que s'identifiquen a partir de la xarxa comunitària del barri o zona, o dels serveis socials de base; per tant, reclamam l'elaboració d'indicadors sintètics de vulnerabilitat que es puguin traslladar al territori a fi d'identificar les zones vulnerables, i dins d'aquestes, les àrees d'atenció preferent.

Sr. Julio Alguacil. Presentà la ponència " Tercer sector i cohesió social, al repte de la participació ciutadana"

* Tal com s'especifica a la introducció, les propostes han estat elaborades a posteriori per part de les entitats de la Xarxa per la Inclusió Social EAPN-Illes Balears a partir de les ponències presentades a les I Jornades sobre Inclusió Social a les Illes Balears i de les aportacions als tallers per a professionals desenvolupats en el marc de les jornades.

- Les actuacions a les àrees d'atenció preferent on es concentra la població vulnerable s'han de basar en la participació de les entitats i els agents socials, fomentant les actuacions conjuntes dels ciutadans, del sector públic i del sector privat en la construcció solidària del barri; per tant, reclamam la implantació de les següents línies d'actuació a les àrees d'atenció preferent:

- Millora de les infraestructures i de les condicions d'habitatge.
- Desenvolupament del teixit econòmic de l'entorn.
- Dinamització de l'activitat social i cultural.
- Projectes de formació i inserció laboral.
- Millora dels sistemes de protecció social i de la seva disponibilitat.

- Finalment, per tal que el Tercer Sector pugui dur a terme els seus desafiaments es necessita la implicació de les diferents administracions en favor d'una nova cultura política; per tant, demanam a les administracions:

- La promoció d'un model relacional d'administració a partir d'unes polítiques descentralitzades i d'una democràcia participativa.
- La promoció d'instruments de participació a partir d'assemblees, pressuposts participatius, tallers projectius i plans integrals de desenvolupament comunitari.
- La promoció de la gestió compartida (co-gestió) pública-associativa i la comunitarització de serveis.
- La promoció de plans integrals de desenvolupament comunitari que permetin avançar cap a la multiculturalitat.

4.3.- Altres propostes

- La necessitat de participació, amb caràcter transversal i tant com a finalitat com a mitjà, és fonamental per garantir la cohesió social; per tant, la participació ha de ser subjecte de dret, ha de tenir recursos i ha de generar relacions de comunicació i ha de permetre compartir recursos i inquietuds a fi d'afavorir processos reflexius i conscients de transformació de la nostra realitat.
- La inserció per l'econòmic no és l'única via en la lluita contra la pobresa i l'exclusió social, ni sempre l'ocupació garanteix la inserció social de les persones; per tant, necessitam avançar cap a una visió més integral de les polítiques d'inserció que contempli els diferents aspectes més enllà de l'accés a la feina que incideixen en la inclusió social.
- Les necessitats de les persones usuàries dels nostres projectes socials són la justificació fonamental de la nostra tasca quotidiana; per tant, hem de ser

capaçes d'acostar-nos als interessos de les persones usuàries, centrant els nostres projectes en les seves necessitats, ja que en són la principal justificació.

- El problema de l'accés a l'habitatge ha adquirit una especial rellevància a la nostra societat, per tant, és ineludible la participació ciutadana en l'impuls d'iniciatives per afavorir el dret d'accés a l'habitatge, ja sigui mitjançant serveis d'aval de lloguers, la reivindicació social o la promoció del cooperativisme d'habitatge.
- Existeix encara una manca d'incidència del Tercer Sector en el teixit empresarial; per tant, necessitam educar i donar-nos a conèixer als empresaris, donant una imatge de professionalitat i eficàcia.
- El Tercer Sector té davant seu importants reptes en les seves relacions amb els altres sectors de la nostra societat; per tant, les entitats socials hem de ser capaces de contribuir a fer front als reptes de:

✓ Repartir el poder i promoure la democràcia participativa

✓ Redistribuir la riquesa i el treball, avançant cap a una economia social i solidària

✓ Responsabilitzar-se del medi ambient i avançar cap a la sostenibilitat

✓ Reconèixer el valor de la interculturalitat i generar reciprocitat, solidaritat i confiança intercultural

✓ Per fer front a la complexitat i desarticulació creixent de la nostra societat, desplegar la intel·ligència i la cultura i capacitat organitzativa del Tercer Sector en favor de l'articulació de la nostra societat

✓ Reconèixer com a clau el paper del voluntariat

✓ Reconèixer el potencial de canvi de les dones, especialment als països amb més necessitats de desenvolupament.

5.- REFLEXIONS FINALS

Com a resultat de les jornades el conjunt de les entitats representades a l'EAPN-IB vàrem exposar una sèrie de reflexions finals que creiem important reflectir en aquest document:

Des d'una perspectiva crítica:

- Reclamam la participació en les polítiques socials al mateix nivell que patronals i sindicats
- Exigim que es prioritzi per a l'any 2007 un Pla d'inclusió social des d'un punt de vista integral, amb la participació de les entitats del Tercer sector
- Demanam que l'administració compti amb les dades objectives que permetin disposar d'un diagnòstic de la realitat dels col·lectius d'exclusió
- Necessitam que les polítiques de prevenció de les situacions d'exclusió es situïn al mateix nivell que les polítiques d'intervenció

Des d'una perspectiva autocrítica:

- Per entendre'ns i fer-nos entendre necessitam treballar sobre el nostre discurs i terminologia comuna
 - A l'hora de dissenyar els nostres projectes, hem d'apropar-nos als interessos i necessitats dels usuaris
- Davant les administracions no només hem de tenir una actitud reactiva; hem de ser més proactius

I per acabar ...

1. L'exclusió és un tema de tots, i per tant tothom té la responsabilitat d'aportar solucions: administracions públiques, món empresarial, sindicats... i per suposat les entitats socials
2. Hem de tenir consciència de col·lectiu, ja que és la nostra força per al canvi. Això significa cedir en els nostres interessos individuals en favor del bé comú
3. El gran repte de les entitats socials és adaptar-nos als canvis (sistemes de qualitat, professionalització...) sense deixar de banda que el primer són les persones.

*Xarxa per la Inclusió Social EAPN-IB
Mallorca, gener de 2007*

La presidenta de l'EAPN-IB Sra. Marta Soler exposà les reflexions finals de la xarxa en acabar les jornades

Pausa-cafè a les I Jornades sobre inclusió social

6.- ANNEX: CONCLUSIONS DEL PANELL D'EXPERIÈNCIES A LES ILLES BALEARS

Les temàtiques del pannell d'experiències a les Illes Balears desenvolupat en el marc de les I Jornades sobre Inclusió Social varen tenir en compte els següents criteris:

- Experiències desenvolupades per entitats no vinculades a EAPN-IB
- Experiències desenvolupades no només a l'illa de Mallorca
- Experiències desenvolupades per a col·lectius (prostitució, joves) i problemàtiques (habitatge) específiques.

En relació al fenomen de la prostitució:

- Investigar el fenomen social de la prostitució
- Sensibilitzar la població sobre el fenomen de la prostitució, les seves causes, les seves conseqüències i les alternatives
- Possibilitar la incorporació de voluntariat
- Possibilitar la formació en pràctiques d'estudis de la branca social
- Atendre el col·lectiu de dones que exerceixen la prostitució a Palma:
 - ✓ Proporcionar atenció social
 - ✓ Proporcionar formació laboral
 - ✓ Desenvolupar la dimensió lúdica

✓ Donar acollida temporal a les dones que volen allunyar-se de la prostitució

- Afavorir la integració i prevenir el fracàs escolar dels nins i nines i joves afectats pel fenomen de la prostitució

En relació als joves i el desenvolupament comunitari:

Els joves han de ser visibles com a actors que actuen en el territori, facilitant que es retrobin amb el seu territori i la seva ciutat i fomentant la seva participació mitjançant les següents activitats:

- Formació i capacitat als joves
- Tallers
- Encontres amb les autoritats locals i els agents socials
- Accions locals proposades pels propis joves
- Participació dels joves a encontres internacionals

En relació al dret a l'habitatge:

La participació ciutadana ha de ser capaç d'impulsar diferents iniciatives per afavorir el dret d'accés a l'habitatge mitjançant serveis d'aval de lloguers, la reivindicació social i la promoció del cooperativisme d'habitatge.

EAPN-ILLES BALEARS. XARXA PER LA INCLUSIÓ SOCIAL QUÈ FEIM?

EAPN- Illes Balears és una associació d'entitats que sorgeix arran de la necessitat urgent de treballar conjuntament a favor de la inclusió social de diferents col·lectius en el marc de les Illes Balears. Des de l'any 2006 la dinàmica de la xarxa es centra en tres eixos de treball:

- 1. Treball conjunt amb l'EAPN-ES.** Es tracta d'un treball d'àmbit estatal i europeu per tal d'influir en les polítiques socials. Són reunions de comissions permanents i comitè executiu on es tracten diversos temes en coordinació amb les EAPN de les altres Comunitats Autònomes (Llei de subvencions, Llei d'estrangeria, Pla Nacional d'Inclusió Social, Pla Europeu de lluita contra l'exclusió, directives europees, fons estructurals...) Normalment es fan a Madrid i hi acudeixEN dos o tres membres de l'EAPN-IB.
- 2. Promoció d'estudis, jornades, seminaris, etc. sobre Inclusió Social.** El present document és un exemple del treball en aquesta línia donat que reflecteix les jornades que es desenvoluparen en novembre de 2006. En un futur es pretén continuar en aquesta línia per tal de poder influir en les polítiques socials de les Illes Balears
- 3. Comissions de treball.** Grups de representants de les entitats treballen en l'anàlisi i l'elaboració de propostes en diversos temes que afecten tant a les entitats socials com als beneficiaris de les mateixes. Destacam les següents comissions:

- a. Comissió sobre la llei de subvencions.** Es treballa en l'anàlisi dels aspectes de la llei que suposen un greuge per a les entitats de caràcter social i sense ànim de lucre i també, per elaborar propostes o estratègies per negociar amb els interventors generals dels organismes públics o directament amb les conselleries per tal que la llei s'interpreti de la manera més favorable per a les nostres entitats.
- b. Comissió sobre fons estructurals 2007-2013.** A partir de la jornada que EAPN-IB organitzà el 31 de maig de 2006 es treballa per tal de fer propostes a l'administració autonòmica perquè l'entitat sigui designada com interlocutor en les polítiques europees i incorporar-se com membre efectiu en els òrgans de gestió i seguiment en els termes que marca la Unió Europea per a l'elaboració, l'execució, el seguiment i l'avaluació del programa operatiu de les Illes Balears.
- c. Comissió sobre la reforma laboral.** Es treballa en conjunt per analitzar i fer propostes davant les conseqüències que tindrà aquesta reforma en les formes de contractació de les entitats socials, en com afectarà això a la seva sostenibilitat en el temps i, per tant, en l'estabilitat dels seus recursos humans.

A banda d'aquestes comissions hi ha tasques puntuals que van sortint a les reunions plenàries i que es van assumint en funció de disponibilitat, proximitat a la qüestió, etc.

Alguns dels representants de l'EAPN-IB (d'esqu. a dreta): Andreu Cloquell (Coop. Jovenit), Maria Bosch (GREC), Aina Capellà (iReS), Lluïcia Carreras (Fund. Patronat Obrer), Neus Tortella (Creu Roja), J. Francesc Planes (Càritas Mallorca), Jordi López (Reas Balears), Margalida García (Probens) i Alfons Suárez (INTRESS).

DOCUMENT ELABORAT PER:

CO-ORGANITZÀ LES JORNADES:

Universitat de les Illes Balears
Departament de Filosofia i Treball Social

FINANÇAMENT:

Govern de les Illes Balears
Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals

COM CONTACTAR:

EAPN-IB. Xarxa per la inclusió social.

Telf. Secretaria: 971722856

A/e: eapnib@gmail.com

Web EAPN-ES: www.eapn.org